

บทความวิจัย (Research Article)

**การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาจากองค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์
ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา**

**Developing Learning Activities to Promote the Ability to Create Dance for Junior High School
Students by Studying the Knowledge of Dance Teachers who Organize Creative Dance Activities
in the Educational Institution Context**

วรินทร์พร ทับเกตุ / Warinphon Thupket

รองศาสตราจารย์, คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Assoc. Prof., Faculty of Art Education, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

jeabwarinphon@gmail.com

พหลยุทธ์ กนิษฐบุตร / Phaholyuth Kanittaboot

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Asst. Prof., Faculty of Art Education, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

phaholyuth2515@gmail.com

บวรนนท์ อัญญะโพธิ์ / Borvornnut Anyapho

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Asst. Prof., Faculty of Art Education, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

borvornnut@gmail.com

เกษร เอมโอด / Kason Amod

ผู้ช่วยศาสตราจารย์, วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

Asst. Prof., Sukhothai College of Dramatic Arts

kasonamod18@gmail.com

Received: March 23, 2024 **Revised:** April 26, 2024 **Accepted:** April 26, 2024 **Published:** April 30, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้จากครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา 2) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้องค์ความรู้จากครูผู้สอนนาฏศิลป์ และ 3) ทาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น วิธีดำเนินการวิจัย ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้จากการจัดกิจกรรมของครูนาฏศิลป์ ระยะเวลาที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้มา ระยะเวลาที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กลุ่มเป้าหมาย เป็นครูนาฏศิลป์ 5 ท่าน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1) องค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์จากการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษามีหลักการสำคัญ 3 ด้านคือ 1.1) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ได้แก่ คัดเลือกนักเรียนสร้างความรู้พื้นฐาน เสริมความรู้การสร้างสรรค์ จัดประสบการณ์ และสร้างสรรค์ผลงาน 1.2) แนวทางส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ จัดทีม แบ่งผู้รับผิดชอบตามความถนัด 1.3) กลวิธีส่งเสริมความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ ร่วมเรียนรู้การสร้างสรรค์ และทำงานด้วยตนเอง 2) กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 3 กิจกรรมคือ 2.1) สร้างความรู้พื้นฐาน จำเข้าจังหวะเพลงและบทร้อง ตีความหมายบทร้องและทำรำ 2.2) เรียนรู้งานสร้างสรรค์ผู้อื่น วิเคราะห์แนวคิด ความสอดคล้ององค์ประกอบการแสดง และ 2.3) สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง เชื่อมโยงแนวคิดสู่การออกแบบสร้างสรรค์งานอย่างเป็นเอกภาพ 3) คุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.54

คำสำคัญ: พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้, ความสามารถในการสร้างสรรค์, องค์ความรู้ของครูนาฏศิลป์, กิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research are 1) to study knowledge from dance teachers who organize dance creative activities in the educational institution context, 2) to develop learning activities to promote the ability to create Thai dance for junior high school students by applying knowledge from dance teachers and 3) to seek the quality of the learning activities that are developed. The research methodology: Phase 1 studies knowledge from the activities organized by dance teachers, Phase 2 develops learning activities by applying the acquired knowledge, and Phase 3 examines the quality of the learning activity management. As for the target group, there are 5 dance teachers. The research tool includes a structured interview form and an assessment form for learning activity management. The research data were analyzed by interpreting and calculating the mean and standard deviation. The results of the research found that

1) The knowledge of dance teachers from organizing creative dance activities in the educational context has 3 significant principles: 1.1) Principles for promoting creative ability include selecting students, building basic knowledge, enhancing creative knowledge, organizing an experience, and creating works 1.2) Guidelines for promoting creative ability, arranging teams, dividing responsible persons according to their expertise 1.3) Strategies for promoting ability and increasing efficiency in creating Thai dance by joining to learn creativity and work on their own 2) The developed learning

activities has 3 activities: 2.1) Build basic knowledge– such as dancing along with rhythm and lyrics, and interpreting the meaning of lyrics and dance moves, 2.2) Learn other people’s creative work, analyzing concepts and consistency of the performance elements, 2.3) creativity by oneself and collaborating ideas to the work design in a unified manner, and 3) The quality of learning activities has been developed is at the highest level of $\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.54

Keywords: develop learning activities, creative abilities, knowledge of dance teachers, creative dance activities in the educational institution context.

บทนำ

กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของครูผู้สอนที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้บรรลุผลสำเร็จ และมีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมาย จากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมของผู้เรียน โดยกำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ดังนี้ “กิจกรรมทางศิลปะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้” โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หลักสูตรให้ความสำคัญในการทำกิจกรรมเช่นกัน เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัดรายชั้นปี/ช่วงชั้นปี และสาระการเรียนรู้แกนกลาง พบว่า มีการออกแบบเนื้อหาสาระ และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การคิดออกแบบ และสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ทุกชั้นปี ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ ด้านความสามารถในการคิด การสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสมรรถนะหนึ่งของสมรรถนะ 5 ด้านที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ในชีวิต โดยปูพื้นฐานตั้งแต่ “ระดับประถมศึกษาตอนต้น ให้ประดิษฐ์ท่าทางการเคลื่อนไหวเลียนแบบธรรมชาติอย่างอิสระและอย่างมีรูปแบบ เมื่อเข้าสู่ระดับประถมศึกษาตอนปลาย ให้ประดิษฐ์ท่าทางการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะทำนองเพลงและประกอบเรื่องราว เข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ออกแบบสร้างสรรค์ในระดับที่ยากขึ้น โดยประดิษฐ์ท่ารำตามความหมายของบทร้องและจัดกิจกรรมการแสดง พร้อมกับออกแบบและประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ และฉากประกอบการแสดง ระดับสุดท้ายมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้ออกแบบสร้างสรรค์การแสดงละครสั้น ๆ ประดิษฐ์ท่ารำการแสดงรำคู่ รำหมู่ ซึ่งเป็นขั้นการเรียนรู้ที่ยาก” จากการสัมภาษณ์ยุทธนา แซ่ฟั่ว ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนสตรีวิทยา (การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 กุมภาพันธ์ 2567) และปราโมทย์ คชเสนีย์ ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 มีนาคม 2567) ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า “การเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้เรียนต้องคิดวิเคราะห์ และประมวลความรู้จากทักษะประสบการณ์ที่สั่งสมมาประยุกต์สร้างสรรค์ โดยบูรณาการศาสตร์นาฏศิลป์เข้ากับศาสตร์สาขาอื่น เช่น ดนตรี คีตศิลป์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมและการทำงานอาชีพ เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดหลักสูตร จะทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์นำไปสู่การพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมได้อย่างสมบูรณ์ตามเจตนารมณ์จุดมุ่งหมายของหลักสูตรตามที่กล่าวข้างต้น”

แม้ว่าหลักสูตรแกนกลาง จะกำหนดเนื้อหา/กิจกรรมสำหรับเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความสามารถในการคิดสร้างสรรค์แล้วก็ตาม แต่ครูผู้สอนมีข้อสังเกตว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนนั้น นักเรียนยังไม่สามารถคิดสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเองทุกคน มีเพียงนักเรียนที่เป็นผู้นำในการคิดสร้างสรรค์ที่สามารถทำได้ ส่วนนักเรียนที่เป็นผู้ตามจะดำเนินการตามที่ผู้นำสั่งการเท่านั้น ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างมาก ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่บรรลุผลทั่วทุกคนตามเป้าหมายของหลักสูตร จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนนาฏศิลป์มากกว่า 10 ปี จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ กรศศิริ ดียิ่ง ครูโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย ยุทธนา แซ่พัว ครูโรงเรียนสตรีวิทยา ตปณิธิ ทองนาคทอง ครูโรงเรียนนวมินทราชินูทิศดินทรเดชา สุเนตรา เทศทอง ครูโรงเรียนราชินีบูรณะ และปราโมทย์ คชเสนีย์ ครูโรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 มกราคม 1, 7, 21 กุมภาพันธ์, 1 และ 5 มีนาคม 2567) กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ไว้ดังนี้

1. เนื้อหาสาระทฤษฎีและปฏิบัตินาฏศิลป์ที่กำหนดในตัวชี้วัดมีรายละเอียดจำนวนมากไม่สอดคล้องกับเวลาเรียน เพียงคาบละ 50 นาที ทำให้ครูผู้สอนไม่สามารถลงรายละเอียดของหลักการ ทฤษฎีนาฏศิลป์ และฝึกทักษะ ให้ปฏิบัติทำらได้ถูกต้องตามแบบแผนได้อย่างทั่วถึงทั้งชั้นเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียน คิดเชื่อมโยงไปสู่การสร้างสรรค์ได้

2. ไม่มีตำรา หรือหนังสือคู่มือวิชานาฏศิลป์ หรือเอกสารการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม สร้างสรรค์ในชั้นเรียนโดยตรง ทั้งครูผู้สอนมีภาระงานสอนในชั้นเรียนและกิจกรรมนอกชั้นเรียนจำนวนมาก ไม่มีเวลาเขียนเอกสาร หนังสือสำหรับไว้ใช้สอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ จึงเป็นไปตามความรู้ ความสามารถ และทักษะประสบการณ์ของครูแต่ละคนมากกว่าการใช้ทฤษฎีหลักการ

3. ผู้เรียนไม่เห็นคุณค่าของการเรียนวิชานาฏศิลป์ (จากการสำรวจความสนใจวิชานาฏศิลป์ของ นักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนสตรีวิทยา และโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย พบว่าร้อยละ 65 – 70 ไม่เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการเรียนวิชานาฏศิลป์ที่ช่วยส่งเสริมหรือเอื้อต่อการเรียนวิชาอื่น ๆ รวมถึงนำไปใช้ในวิถีชีวิต แต่ต้องการมุ่งเรียนวิชาสามัญเพื่อนำไปใช้สอบเข้ามหาวิทยาลัยมากกว่าเพราะเห็นผลชัดเจน หากนักเรียนสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ตามที่ผู้ปกครองมุ่งหวัง)

นอกจากนี้ ครูผู้สอนนาฏศิลป์ทั้ง 5 ท่าน ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียน มีความสามารถในการสร้างสรรค์ได้ดีคือ “การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกชั้นเรียนที่เป็นการจัดกิจกรรมในบริบท ของสถานศึกษา” เช่น การสร้างสรรค์ในงานวันสำคัญต่าง ๆ ของโรงเรียน และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์สำหรับ ประกวดแข่งขันตามหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งนักเรียนที่สนใจ และชื่นชอบนาฏศิลป์ได้สมัครเข้าชมรมนาฏศิลป์ ได้ร่วมเรียนรู้เป็นคณะทำงานในการออกแบบสร้างสรรค์กับครู ปรากฏว่า ผลงานที่ส่งเข้าประกวดได้รับรางวัลชนะเลิศ หรือรองชนะเลิศ ทำให้ภาคภูมิใจที่นำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน เป็นที่รู้จักได้รับคำชื่นชมจากผู้บริหาร ครู เพื่อน ๆ รุ่นพี่ และรุ่นน้อง ตลอดจนผู้ปกครอง

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในงานวันสำคัญของโรงเรียน และการประกวดแข่งขันต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเรียนรู้นอกชั้นเรียน ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับครูอย่างใกล้ชิดและจริงจัง ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยให้นักเรียนกลุ่มนี้บรรลุผลสำเร็จอย่างยิ่ง ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายนอกชั้นเรียน เนื่องจากส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม จึงต้องการศึกษาองค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์จากกิจกรรมดังกล่าว และนำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้และนำไปใช้สอนในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยให้กับนักเรียนอย่างทั่วถึงกัน ทั้งยังเป็นการสะท้อนผลสำเร็จจากการจัดการเรียนรู้กลับไปยังเจตนารมณ์ของจุดมุ่งหมายหลักสูตรอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้จากครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในการส่งเสริมความสามารถสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้องค์ความรู้จากครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา
3. เพื่อหาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้วิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนนาฏศิลป์ จำนวน 5 ท่าน เกณฑ์การคัดเลือก มีดังนี้

- 1.1 เป็นครูระดับชำนาญการพิเศษ ที่ทำการสอนอยู่โรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพ/จังหวัดใกล้เคียงกรุงเทพฯ
- 1.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนนาฏศิลป์ ไม่น้อยกว่า 10 ปี
- 1.3 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ไม่น้อยกว่า 10 ปี
- 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ ทั้งมีการนำผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ส่งเข้าประกวด และได้รับรางวัล

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ที่	รายชื่อครูผู้สอน นาฏศิลป์/อายุ	ชื่อโรงเรียน/ จังหวัด	ประสบการณ์ สอน ไม่น้อยกว่า 10 ปี	ให้ นักเรียนมี ส่วนร่วม สร้างสรรค์	ประสบการณ์ สร้างสรรค์ผลงาน ไม่น้อยกว่า 10 ปี	มีการนำผลงานนาฏศิลป์ สร้างสรรค์ส่งเข้าประกวด และได้รับรางวัล
1	นายตปณิ ทองนาททอง 45 ปี ครูชำนาญการพิเศษ	นวมินทร์ชินุทิศ บดินทรเดชา จ.กรุงเทพฯ	20 ปี	/	15 ปี	1. กราฟปริภูมิ 2. คีตมวยไทย 3. ระบายสีน้ำ
2	นางสาวกรศศิริ ดิยัง 41 ปี ครูชำนาญการพิเศษ	นวมินทร์ชินุทิศ เบญจมาชาลัย จ.กรุงเทพฯ	18 ปี	/	11 ปี	1. แลลมว่าวสาวสตูล 2. ไพเราะเล่นประคบ
3	นายยุทธนา แซ่ฟัว 35 ปี ครูชำนาญการพิเศษ	สตรีวิทยา จ.กรุงเทพฯ	11 ปี	/	11 ปี	1. สงกรานต์ข้าวมอดู 2. อารยศิลป์ถิ่นอีสาน 3. เกอเยอร์
4	นายปราโมทย์ คชเสนีย์ 43 ปี ครูชำนาญการพิเศษ	วิสุทธิกษัตริ จ.สมุทรปราการ	19 ปี	/	15 ปี	1. ระบายแท่ง แท้ปลา 2. ระบายเส้น 3. ระบายกวนฮะยอ
5	นางสุนตรา เทศทอง 60 ปี ครูชำนาญการพิเศษ	ราชินีบูรณะ จ.นครปฐม	38 ปี	/	20 ปี	1. ระบายข้าวหลามนครปฐม 2. ระบายสัตว์บุษย์บูชา 3. ระบายองค์พระประทับ

หมายเหตุ. โดย วรินทร์พร ทับเกตุ, พหลยุทธ์ กนิษฐบุตร, บวรบรรณ อัญญะโพธิ์ และ เกษร เอ็มโอด, 2567.

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีดังนี้

2.1 องค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม
งานวันสำคัญต่าง ๆ ของโรงเรียน และการประกวดแข่งขันตามหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกโรงเรียน

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้องค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ไว้ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน
แบ่งเป็นสัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรต้น คือ องค์ความรู้ของครูนาฏศิลป์จากการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในสถานศึกษา

4.2 ตัวแปรตาม คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

5.1 แบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิดเป็นการเจาะข้อมูลเชิงลึก และแบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม

5.2 แบบประเมินคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

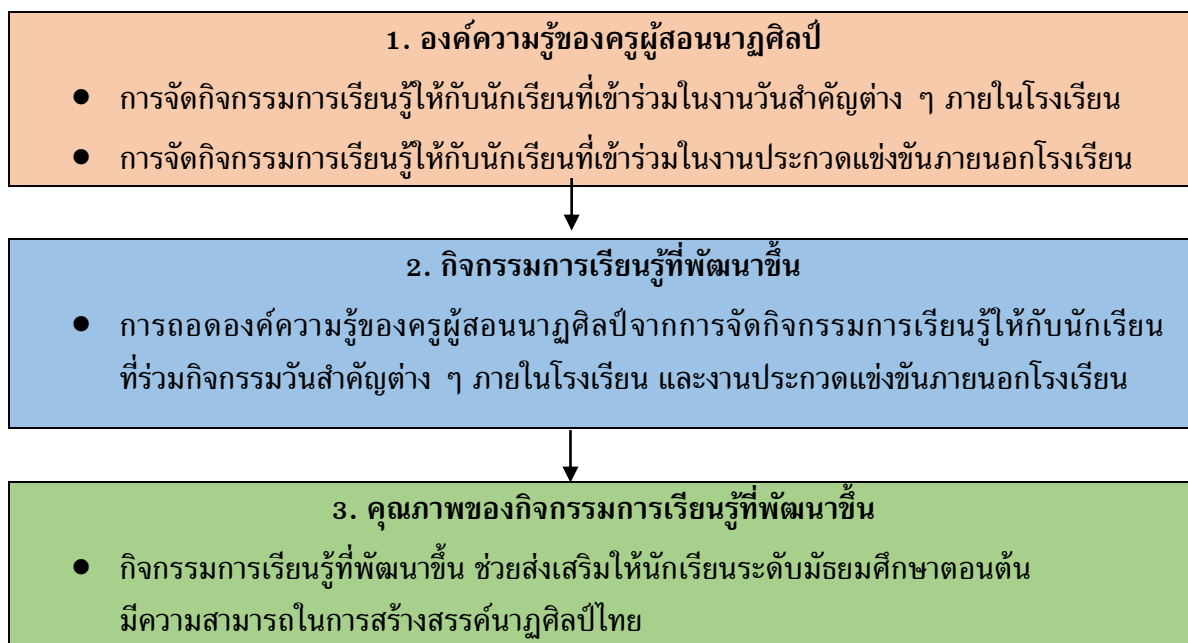
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูนาฏศิลป์ โดยการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัยแต่ละประเด็นตามกรอบที่กำหนด และนำผลวิเคราะห์ส่งครูผู้สอนแต่ละท่านพิจารณา แล้วจึงสรุปเป็นองค์ความรู้

6.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการตรวจคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย สรุปเป็นแผนภาพกรอบแนวคิด ดังนี้

หมายเหตุ. โดย วรินทร์พร ทับเกตุ, พหุลักษณ์ กนิษฐบุตร, บวรบรรณ อัญญะโพธิ์ และ เกษร เอ็มโอด, 2567.

ขั้นตอนการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้จากการจัดกิจกรรมของครูผู้สอนนาฏศิลป์ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 กำหนดประเด็นคำถามไว้ 4 ประเด็น ได้แก่

1) การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนเนื่องในโอกาสต่าง ๆ และนำเข้าร่วมประกวดแข่งขันภายนอกโรงเรียนมีลักษณะอย่างไร

2) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนที่ได้เรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานของโรงเรียนร่วมกับครู

3) แนวทางส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนที่ได้เรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานของโรงเรียนร่วมกับครู

4) กลวิธีการส่งเสริมความสามารถ และเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนที่ได้เรียนรู้การสร้างสรรค์ผลงานของโรงเรียนร่วมกับครู

1.2 จัดทำแบบประเมินประเด็นคำถาม และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) จำนวน 3 ท่าน โดยคัดเลือกจากเกณฑ์ ดังนี้

1) มีประสบการณ์สอน และทำงานวิจัย ไม่น้อยกว่า 15 ปี

2) ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ ไม่น้อยกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชานาฏศิลป์ จำนวน 1 ท่าน

1.3 ลงพื้นที่เก็บข้อมูล นำแบบสอบถามที่ประเมินแล้วไปสัมภาษณ์ครูผู้สอนนาฏศิลป์ 5 ท่าน

1.4 ถอดองค์ความรู้แบบเล่าเรื่อง โดยแจกแจงองค์ความรู้ของแต่ละท่านตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ลักษณะของกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่จัดขึ้นภายในและภายนอกโรงเรียน

ประเด็นที่ 2 หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ร่วมกับครู

ประเด็นที่ 3 แนวทางส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์

ประเด็นที่ 4 กลวิธีการส่งเสริมความสามารถ และเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์

ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 นำผลสรุปภาพรวมขององค์ความรู้ มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับนำไปใช้สอนในชั้นเรียนให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2 นำองค์ความรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มากำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 6 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

ระยะที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 จัดทำแบบประเมินคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

3.2 ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น จำนวน 5 ท่าน โดยคัดเลือกจากเกณฑ์ ดังนี้

- 1) มีประสบการณ์สอน และทำงานวิจัย ไม่น้อยกว่า 15 ปี
- 2) ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ ไม่น้อยกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาศิลปศึกษา จำนวน 3 ท่าน

3.3 ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มีความเหมาะสม และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การทบทวนวรรณกรรม

กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ หรือผู้เรียนกับผู้สอน ลงมือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ทักษะประสบการณ์ รวมถึงเจตคติ อันมีผลให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น กิจกรรมการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของครูผู้สอนที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุผลสำเร็จ และมีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (ประไพลิน จันทน์หอม, 2559)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

จากการศึกษาคู่มือการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2565) ประมวลได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยเรียนรู้ด้วยตนเองให้ครบถ้วนทั้งสมอง กาย ใจ ด้วยการให้ผู้เรียนชวนขยายหาความรู้ เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม

ยุทธศาสตร์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มี 5 ประการดังนี้

1. การเรียนรู้แบบพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิดของผู้เรียน เน้นการคิดแบบต่าง ๆ
 - 1.1 คิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ด้วยการสร้างแนวคิดใหม่ พิจารณาทางเลือกหลากหลาย ประยุกต์ปรับเข้าหาแนวทาง และสำรวจทางเลือกที่เหมาะสม
 - 1.2 คิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) ด้วยกระบวนการตรวจสอบ จัดระบบให้ชัดเจน ให้เหตุผล วิเคราะห์ ทำให้กระจ่างชัด
 - 1.3 คิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) ด้วยการตั้งคำถามตนเอง เชื่อมโยงความคิดก่อนหน้า ความคาดหวังและประสบการณ์ปัจจุบันเข้าด้วยกัน
2. การเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เป็นประสบการณ์ ตรงที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ ทดลอง หาเหตุผล สัมผัสจริง และสรุปด้วยตนเอง
3. การเรียนรู้แบบประเมินตนเอง (Self Assessment) เป็นการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน มุ่งให้ผู้เรียนประเมินตนเอง หรือประเมินเพื่อนในชั้นเรียนอย่างมีเหตุผล

4. การเรียนรู้ด้วยวิธีการแก้ปัญหา (Problem-Based Learning) เน้นให้ผู้เรียนศึกษาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

5. การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงบูรณาการความรู้สหสาขา (Multidisciplinary Approach) ให้ผู้เรียนบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ และกระบวนการทั้งในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระศิลปะ

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ หมายถึง ความสามารถในการคิด การออกแบบและสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ โดยอาศัยความรู้เดิม และเรียนรู้ใหม่จากความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมาจินตนาการและกำหนดเป็นปรัชญา แนวคิด เนื้อหาเรื่องราว รูปแบบการแสดง ท่าท่า ทำเดิน การแปรแถว การตั้งซุ่ม ดนตรี ทำนองเพลง เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ในการทำให้ผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุดหนึ่งมีความสมบูรณ์ และเป็นไปตามแนวคิดที่ผู้สร้างสรรค์ตั้งใจ

กิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนนาฏศิลป์ 5 ท่าน ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา เป็นการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ในงานวันสำคัญของชาติภายในโรงเรียน เช่น วันพ่อ วันแม่ วันสุนทรภู่ วันสถาปนาโรงเรียน และการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในการประกวดแข่งขันภายนอกโรงเรียน โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนสมัครเข้าร่วมเรียนรู้การทำกิจกรรมออกแบบ และสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยให้นักเรียนกลุ่มนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

กระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ

อุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวว่ากระบวนการสร้างสรรค์มีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความเป็นมนุษย์ เพราะการทำงานร่วมกันของนักเรียนจะนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ด้านเจตคติ ความสนใจ ความชอบ เป็นการปลูกฝัง เสริมสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนประณีต มีระเบียบ รักความสวยงาม

การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย

จากการศึกษางานวิจัยของอุษา สบอุษ (2536) ได้สรุปสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยไว้ 8 ประการดังนี้

1. การรับรู้ทางสุนทรียะด้านการเคลื่อนไหว
2. การกระตุ้นจากการฟังเพลง เนื้อเพลง และทำนองเพลง
3. การกระตุ้นจากการดูตัวอย่าง เพื่อศึกษาและพิจารณาการแสดงที่ได้รับชม
4. การฝึกหัดเบื้องต้นก่อนการสอนทุกครั้ง
5. การแก้ไขข้อบกพร่องให้นักศึกษาด้วยการจับท่าทำให้ นักศึกษาขณะฝึกหัดปฏิบัติ
6. การอธิบายประกอบการสาธิตอย่างละเอียดซ้ำ ๆ ในจุดบกพร่องของนักศึกษาแต่ละคน
7. การบอกหลักในการจดจำท่าจากยากไปหาง่าย
8. การสร้างความเป็นกันเองและความใกล้ชิดประดุจพ่อแม่ของนักศึกษาเพื่อเป็นการสร้าง

แรงเสริมในการเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ความรู้จากครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา พบว่า องค์ความรู้จากครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา มีหลักการสำคัญ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย

- 1) คัดเลือกนักเรียนที่มีใจรักชื่นชอบนาฏศิลป์ เพราะมีความตั้งใจ ทุ่มเท เสียสละ อดทน และอุทิศเวลาให้กับการทำกิจกรรม
- 2) สร้างความรู้พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย ให้นักเรียนเข้าใจทฤษฎีและทักษะปฏิบัติ ได้แก่ นาฏยศัพท์ (การใช้วงแขน เหลี่ยมขา การทรงตัว การใช้ใบหน้า) หลักการรำเพลงช้า – รำเพลงเร็ว แบบตัดให้เกิดความแม่นยำ ทั้งท่ารำ จังหวะทำนองเพลง และรำแม่บทเล็ก ปฏิบัติท่ารำให้ตรงตามคำร้อง จังหวะเพลง การมีพื้นฐานถูกต้อง ตามแบบแผนช่วยให้ผู้เรียนมีความคล่องแคล่วในการเรียนรู้และนำไปปรับใช้ได้ดี
- 3) เสริมความรู้พื้นฐานการสร้างสรรค์ ได้แก่
 - ภาษาทำนาฏศิลป์ เรียนรู้การใช้กิริยาอาการนั่ง ยืน เดิน แอบซ่อน หลบหนี การแสดง อารมณ์รัก โกรธ เกลียด เศร้าเสียใจ ร้องไห้ เลียนแบบธรรมชาติ ก้อนเมฆ ท้องฟ้า มหาสมุทร แผ่นดิน ต้นไม้
 - หลักการตีบท จากคำประพันธ์ ได้แก่ เทพ เทวดา ผู้ยิ่งใหญ่ นางเยาว์ จากจร แต่ก่อนกาล รักษา คะเนิง กลับคืน แต่หนหลัง
- 4) จัดประสบการณ์ โดยเรียนรู้การสร้างสร้งงานของผู้อื่นให้เข้าใจหลักคิด และการเชื่อมโยงหลักคิด มาสู่กรอบของการออกแบบ และสร้างสรรค์ผลงาน
- 5) เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างสร้งงานร่วมกับครู ในงานวันสำคัญ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันสุนทรภู่ วันภาษาไทย และวันสถาปนาโรงเรียน

ด้านที่ 2 แนวทางในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย

- 1) จัดผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทยเป็นทีมผู้ช่วย เช่น ครูนาฏศิลป์ (สอนแนวคิด และออกแบบการแสดง) ครูดนตรี (สอนการคัดเลือกและแต่งทำนองเพลง) ครูภาษาไทย (สอนตีความและแต่ง บทประพันธ์) โดยมีนักเรียนร่วมเรียนรู้พร้อมกับครู
 - 2) จัดแบ่งภาระงาน โดยแบ่งผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่ายตามความถนัด ให้เกิดผลสำเร็จรวดเร็ว
- ด้านที่ 3 กลวิธีส่งเสริมความสามารถ และเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถ สร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย

- 1) ให้นักเรียนเรียนรู้กระบวนการสร้างสร้งงานอย่างครอบคลุมทุกองค์ประกอบด้วยตนเอง ได้แก่ แนวคิด บทร้อง ทำนองเพลง ออกแบบท่ารำ เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง และฉาก
- 2) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานที่หลากหลายด้วยตนเอง ได้แก่ ฝึกซ้อมเป็นผู้แสดง ควบคุมการแสดง ควบคุมเวที บริหารจัดการแสดง สร้างสร้งผลงาน และนำเสนอผลงาน

2. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้องค์ความรู้จากครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา

2.1 นำองค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ดังนี้

2.1.1 นำองค์ความรู้ ด้านที่ 1 หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) สร้างความรู้พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย
- 2) เสริมความรู้พื้นฐานในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย
- 3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย โดยเรียนรู้งานสร้างสรรค์

ของผู้อื่น

4) เปิดโอกาสให้นักเรียนสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมกับครู โดยมีการบูรณาการกับศาสตร์สาขาอื่น

2.1.2 นำองค์ความรู้ ด้านที่ 2 แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ และด้านที่ 3 กลวิธีส่งเสริมความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย มาใช้ในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ และบรรลุจุดประสงค์ตามที่ตั้งไว้ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.1.2.1 จุดประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

K,P 1) มีความรู้ ความเข้าใจหลักทฤษฎีเบื้องต้น และมีทักษะการจำถูกต้องตามแบบแผน

- นาฏยศัพท์ หลักการใช้อย่างเหมาะสมต่าง ๆ ของร่างกาย
- รำเพลงช้า เพลงเร็ว หลักการใช้อย่างเหมาะสมทุกส่วนของร่างกาย และรำเข้ากับ

ท่วงทำนองจังหวะเพลง

- รำแม่บท หลักการรำเข้ากับคำร้อง
- ภาษาทำนาฏศิลป์ หลักการรำเข้ากับกิริยาท่าทาง การแสดงอารมณ์แทนคำพูด
- หลักการตีบทตามคำประพันธ์

K,P 2) มีความรู้ และทักษะการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์

K,P 3) สามารถบูรณาการความรู้ ทักษะมาสู่การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานได้

A 4) มีความสุข สนุกสนานในการร่วมทำกิจกรรม

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีจำนวน 6 แผน ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง ดังนี้

1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง “สร้างความรู้พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย” การรำเข้ากับจังหวะเพลง “รำเพลงช้า – เร็ว (ตัด) นาฏยศัพท์ที่เกี่ยวข้อง” (2 ชั่วโมง) คณะทำงานครูนาฏศิลป์ร่วมกับครูดนตรี

2) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง “สร้างความรู้พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย” (ต่อ) การรำเข้ากับบทร้อง “รำแม่บทเล็ก และนาฏยศัพท์ที่เกี่ยวข้อง” (2 ชั่วโมง) คณะทำงานครูนาฏศิลป์ร่วมกับครูดนตรี

3) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง “เสริมความรู้การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย” (2 ชั่วโมง) คณะทำงานครุฑศิลป์ร่วมกับครูภาษาไทย ได้แก่

– การรำ “ภาษาท่านาฏศิลป์” อากัปกริยา เช่น ไหว้ กราบ นั่ง ยืน เดิน วิ่ง แอบซ่อน หลบหนี แสดงอารมณ์ เช่น รัก โกรธ เกลียด เศร้าเสียใจ ร้องไห้ เลียนแบบธรรมชาติ เช่น ท้องฟ้า ก้อนเมฆ มหาสมุทร แผ่นดิน ต้นไม้

– การรำตีความหมายตามบทร้อง/บทประพันธ์ “หลักการตีบท” ได้แก่ บทถวายพระพร บทอวยพร บทละคร เช่น เทพ เทวดา ผู้ยิ่งใหญ่ นางเยาว์ จากจร แต่ก่อนกาล รักษา คะนิง กลับคืน แต่หนหลัง

4) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง “จัดประสบการณ์เรียนรู้งานสร้างสรรค์ของผู้อื่น” ชม วิเคราะห์ชุดการแสดง – คิดหัวข้องานสร้างสรรค์เป็นรายกลุ่ม (2 ชั่วโมง) คณะทำงานครุฑศิลป์ร่วมกับนักเรียนรุ่นพี่ ที่มีประสบการณ์

(1) ชมและวิเคราะห์ตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ที่บูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ ชุด กราฟปริภูมิ

ภาพที่ 2 การแสดงสร้างสรรค์ ชุดกราฟปริภูมิ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา

หมายเหตุ. โดย ตปนิธิ ทองนาคทอง, 2566.

(2) ชมและวิเคราะห์ตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ที่บูรณาการกับวิชาดนตรี ชุดลำทำนองกลองหนังกบ

ภาพที่ 3 การแสดงสร้างสรรค์ ชุดลำทำนองกลองหนังกบ โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา

หมายเหตุ. โดย ตปณิธิ ทองนาทอง, 2566.

(3) ชมและวิเคราะห์ตัวอย่างผลงานที่บูรณาการกับประเพณีท้องถิ่นในวิชาสังคม ชุดสงกรานต์ชาวมอญ

ภาพที่ 4 การแสดงสร้างสรรค์ ชุดสงกรานต์ชาวมอญ โรงเรียนสตรีวิทยา

หมายเหตุ. โดย ยุทธนา แซ่พั้ว, 2566.

5) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง “สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง” ร่วมออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานตามที่กำหนดไว้ ได้แก่ ชุดสร้างสรรค์ที่บูรณาการกับดนตรี (ครูดนตรีเป็นที่ปรึกษา) บูรณาการกับสังคม/ภาษาไทย (ครูสังคม/ภาษาไทยเป็นที่ปรึกษา) บูรณาการกับคณิตศาสตร์ (ครูคณิตศาสตร์เป็นที่ปรึกษา) ให้นักเรียนแบ่งการสร้างสรรค์คนละองค์ประกอบ (2 ชั่วโมง) โดยทีมครูนาฏศิลป์ร่วมกับนักเรียนรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ช่วยดูแลทุกกลุ่ม ทั้งนี้ครูให้ทำการบ้านล่วงหน้ามาก่อนเข้าในชั้นเรียน

6) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง “นำเสนอผลงานสร้างสรรค์” นำเสนอผลงานเป็นรายกลุ่มในองค์ประกอบของตนเอง หัวหน้ากลุ่มสรุปแนวคิดในภาพรวม (2 ชั่วโมง) คณะทำงานครูนาฏศิลป์ร่วมกับนักเรียนรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ ครูดนตรี ครูภาษาไทย/ครูสังคม/ครูคณิตศาสตร์

3. ผลการพัฒนาคูณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้

การพัฒนาคูณภาพกิจกรรมการเรียนรู้ ได้นำหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการถอดบทเรียนของครูผู้สอนนาฏศิลป์ มากำหนดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการประเมิน รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการพัฒนาคูณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1	ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้			
	1.1 เนื้อหาสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
	1.2 เนื้อหาสาระการเรียนรู้เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก	4.80	0.45	มากที่สุด
	1.3 เนื้อหาสาระการเรียนรู้เหมาะสมกับเวลา	4.45	0.41	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.62	0.47	มากที่สุด
2	ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้			
	2.1 จุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุมการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ	4.51	0.50	มากที่สุด
	2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้ครอบคลุมเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
	2.3 จุดประสงค์การเรียนรู้ระบุพฤติกรรมการเรียนรู้ สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างชัดเจน	4.45	0.41	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.59	0.55	มากที่สุด
3	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
	3.1 กิจกรรมการเรียนรู้ “รำเพลงช้า-เพลงเร็ว (ตัด)” ส่งเสริมความรู้ ความสามารถในการรำได้ถูกต้องตามหลักนาฏศิลป์ไทย	4.70	0.41	มากที่สุด
	3.2 กิจกรรมการเรียนรู้ “รำแม่บทเล็ก” ส่งเสริมความรู้ ความสามารถในการรำได้ตรงคำร้อง และรู้ความหมายของคำร้อง	4.70	0.41	มากที่สุด
	3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ “ภาษาทำนาฏศิลป์-หลักการตีบท” ส่งเสริมความรู้ ความสามารถในการเชื่อมโยงหลักการไปสู่การเลือกใช้ท่ารำในการตีบทได้ตรงกับความหมายของบทร้อง	4.80	0.45	มากที่สุด
	3.4 กิจกรรมการเรียนรู้ “งานสร้างสรรค์ของผู้อื่น” ส่งเสริมความรู้ ความสามารถในการวิเคราะห์แนวคิด ความสอดคล้องของการออกแบบงานทุกองค์ประกอบ	4.80	0.45	มากที่สุด
	3.5 กิจกรรมการเรียนรู้ “การสร้างสร้งงานด้วยตนเอง” ส่งเสริมความรู้ ความสามารถในการเชื่อมโยงแนวคิดสู่การออกแบบงานทุกองค์ประกอบให้มีเอกภาพ	4.80	0.45	มากที่สุด
	3.6 กิจกรรมการเรียนรู้ “นำเสนอผลงานสร้างสรรค์” ส่งเสริมการบริหารจัดการ บุคลิกภาพ ความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก ตัดสินใจ และแก้ปัญหา	4.70	0.41	มากที่สุด
	3.7 กิจกรรมการเรียนรู้ ข้อ3.1-3.6 สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.57	0.57	มากที่สุด
	3.8 กิจกรรมการเรียนรู้ ข้อ3.1-3.6 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.51	0.50	มากที่สุด
	3.9 กิจกรรมการเรียนรู้ ข้อ3.1-3.6 มีลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจน	4.50	0.50	มาก
	3.10 กิจกรรมการเรียนรู้ ข้อ3.1-3.6 มีองค์ประกอบครบถ้วนสัมพันธ์กัน	4.80	0.45	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.69	0.42	มากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงผลการพัฒนาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
4	ด้านสื่อการเรียนรู้			
	4.1 สื่อการเรียนรู้ (วีดิทัศน์นาฏยศัพท์, รำเพลงช้า, รำเพลงเร็ว, รำแม่บทเล็ก, ภาษาทำนาฏศิลป์, การรำตีบท, การสร้างสรรค์ผลงานชุดกราฟฟิบริบูรณ์, ชุดลำทำนองกลองหนังกบชุดสงกรานต์ชาวมอญ) สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
	4.2 สื่อการเรียนรู้ ข้อ 4.1 เหมาะกับวัย และความสามารถของผู้เรียน	4.51	0.50	มากที่สุด
	4.3 สื่อการเรียนรู้ ข้อ 4.1 ได้รับความสนใจของผู้เรียน	4.45	0.41	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.52	0.51	มากที่สุด
5	ด้านการวัดและประเมินผล			
	5.1 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.50	0.50	มาก
	5.2 มีการวัดและประเมินผลความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย	4.50	0.50	มาก
	5.3 มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ชัดเจน	4.45	0.41	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.48	0.49	มาก
	เฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.58	0.54	มากที่สุด

หมายเหตุ. โดย วรินทร์พร ทับเกตุ, พหลยุทธ กนิษฐบุตร, บวรบรรณ อัญญะโพธิ์ และ เกษร เอ็มโอด, 2567.

จากตารางที่ 2 แสดงผลการพัฒนาคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์พบว่าคุณภาพในภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.54) พิจารณารายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่าด้านกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D.=0.42) รองลงมาด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.47) ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.55) ด้านสื่อการเรียนรู้ ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.51) และด้านการวัดประเมินผล ระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D.= 0.49)

อภิปรายผล

1. ผลจากการศึกษาองค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์ ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา ทำให้เห็นถึงคุณภาพของครูรวมถึงนักเรียนที่มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ดังนี้

1.1 ครูได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการสร้างสรรค์ และสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีคุณภาพจนได้รับรางวัล

1.2 นักเรียนมีความรู้หลักการ และทักษะฝีมือการรำที่เป็นแบบแผนและคล่องแคล่วมากยิ่งขึ้น

1.3 นักเรียนมีความสามารถในการประยุกต์ใช้/บูรณาการความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมนำไปสู่การออกแบบ และสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง

1.4 นักเรียนมีความภาคภูมิใจ เชื่อมั่นในตนเอง มีความสุข สนุกสนานกับการเรียนวิชานาฏศิลป์ เพราะสามารถสร้างผลสำเร็จให้กับตนเองอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน จากการส่งผลงานเข้าประกวดและได้รับรางวัล ทำให้ได้รับคำชื่นชม และการยอมรับจากคุณครู เพื่อน ๆ ผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงผู้ปกครอง

คุณภาพดังกล่าวสอดคล้องกับความคาดหวังของครูผู้สอน และเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การคิดสร้างสรรค์ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อเป็นกำลังของชาติในอนาคตต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

2. ผลจากการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้องค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์ ทำให้เห็นว่าการเรียนรู้อื่นที่พัฒนาขึ้น มีรูปแบบการเรียนรู้เฉพาะศาสตร์สาขานาฏศิลป์ และบูรณาการกับศาสตร์สาขาอื่น ได้แก่ ดนตรี สังคม ภาษาไทย คณิตศาสตร์ นอกจากผลงานจะมีคุณภาพแล้ว ยังเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันระหว่างครูนาฏศิลป์กับครูศาสตร์สาขาอื่น ครูกับนักเรียน รุ่นพี่กับรุ่นน้อง กิจกรรมเหล่านี้ นักเรียนได้พัฒนาคุณภาพหลากหลาย ได้แก่ การใช้ภาษาในการสื่อสาร การเชื่อมโยงวิถีชีวิตสังคมเข้ากับศิลปวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของลายเส้นกับงานนาฏศิลป์ การใช้จังหวะดนตรีเข้ามาผสมผสาน ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสำคัญของการเรียนแต่ละวิชาว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับอุบล ตูจินดา (2532) ได้กล่าวว่า กระบวนการสร้างสรรค์มีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาความเป็นมนุษย์ การทำงานร่วมกันจะนำไปสู่การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ปลุกฝังลักษณะนิสัยให้เป็นคนประณีต มีระเบียบ รักความสวยงาม ทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุษา สบฤกษ์ (2536) ว่า กิจกรรมส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ช่วยสร้างความเป็นกันเองและเสริมแรงในการเรียน เป็นประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้เชื่อมโยงบูรณาการความรู้สหสาขา

3. ผลของคุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมมีการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันครอบคลุมทุกองค์ประกอบ เป็นลำดับขั้นตอนจากจุดเริ่มต้นจนจบ ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเกิดผลสำเร็จได้ชัดเจน ข้อคิดเห็นจาก พิมณภัทร์ ถมังรักษ์สัตว์ จินตนา สายทองคำ และฤดีชนก คชเสนี (การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มีนาคม 2567)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้

- 1.1 การนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ควรปรับให้เหมาะสมกับเวลา วัย และความสามารถของผู้เรียน
- 1.2 การนำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน สามารถนำไปปรับใช้โดยลดทอนเนื้อหาสาระ และระยะเวลาของการจัดกิจกรรมให้ลดน้อยลงได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ นอกชั้นเรียนอีกจำนวนมากที่สามารถนำไปศึกษาค้นคว้าทำวิจัย เพื่อนำไปใช้สอนและพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมงานกีฬาที่มีการสร้างสรรค์ ขวบนพาทเรด เชียร์ลีดเดอร์ ซึ่งนำกระบวนการทำท่า หรือท่าทางนาฏศิลป์ การจัดกระบวนการเข้ามาบูรณาการ

รายการอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). คู่มือการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (ม.ป.พ.). กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประไพลิน จันทน์หอม. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการถ่ายโยงองค์ความรู้ทางศิลปะของนักศึกษาศิลปศึกษา. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- วรินทร์พร ทับเกตุ, พหลยุทธ กนิษฐบุตร, บวรบรรณ อัญญะโพธิ์ และ เกสร เอ็มโอด (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาจากองค์ความรู้ของครูผู้สอนนาฏศิลป์ที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในบริบทสถานศึกษา. คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.
- อุทัย ศาสตรา, ชาริณี ตรีวิทย์ และ ยุทธนา ฉัปปวรรณรัตน์ (2562). กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย). วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(2), 544 – 568. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/196423/136549>
- อุบล ตูจินดา. (2532). หลักและวิธีสอนศิลปะ. โอเดียนสโตร์.
- อุษา สบฤกษ์. (2536). การศึกษาพฤติกรรมการสอนนาฏศิลป์ไทยในวิทยาลัยนาฏศิลป์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/75173>